

КУЛЬТУРНЕ ЖИТТЯ

До вашої уваги пропонується розмова аспіранта кафедри культурології Маріупольського державного університету Романа Туркала з провідними українськими експертами артринку та кураторами Леонідом Комським і Михайлом Кулівником. В інтерв'ю відкриваються обрії українського нонконформізму в живописі другої половини ХХ століття. Зазначимо, що живопис, як основа тогочасного образотворчого мистецтва, а сьогодні – ядро візуальної культури, перетворився на одну з ключових точок національного спротиву у другій половині ХХ ст. Це сталося тоді, коли революційні й авангардистські течії, визвольні змагання першої половини ХХ ст. не призвели до утвердження незалежної української держави. Нонконформізм в українському живописі є відповіддю на підрадянську культурну політику, що з 1930-х років системно нав'язувала мистецькому середовищу офіційно санкціонований стиль самовираження, так званий «соціалістичний реалізм». У цих обставинах живопис відіграв роль альтернативного каналу національної пам'яті та ідентичності.

У розмові порушено низку тем:

- еволюції поняття «нонконформізм» на тлі радянської художньої політики, з'ясовуючи його відмінність від андеграунду та соціалістичної опозиції;
- регіональних угруповань, як-от, київський Клуб творчої молоді, львівське коло Карла Звіринського й Ігоря Аксініна, одеський та харківський осередки, закарпатські митці), їхні стратегії виживання й внутрішньої еміграції;
- ролі неофіційних виставкових практик, приватних майстерень у підтримці свободи творчого самовираження;
- впливу «залізної завіси» на формування альтернативних каналів циркуляції мистецьких ідей;
- сучасних інституційних ініціатив, музейних й аукціонних, що скеровані на популяризацію доробку художників-нонконформістів.

Окрема увага приділена питанням академічного дослідження авангарду, неофіційного та нонконформістського мистецтва в Україні. На нашу думку, вони становлять три модуси національного спротиву у культурно-мистецькому житті України саме у ті часи, коли радянська влада та Країна Рад справляли враження надісторичних сутностей, що мали б тривати вічно. Особливо цінною є згадка про фундаментальну монографію Лесі Смирної «Століття нонконформізму», а також визначення нагальної потреби розмежувати нонконформістські та офіційні практики в мистецькому житті для розуміння багатогранної історичної перспективи національно-культурного простору.

Інтерв'ю супроводжується ілюстративними матеріалами, що висвітлюють діяльність арт-фундації «Дукат», а також показчиком згаданих імен і назв. Розмова не лише фіксує первинні усні свідчення, а й створює підґрунтя для подальших культурологічних і компаративних студій у ширшому постсоціалістичному контексті.

Ключові слова: нонконформізм, неофіційне мистецтво, художні угруповання, культурна політика СРСР, мистецький спротив, культурологічні дослідження.

Доцент Степан ЯНКОВСЬКИЙ